

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ ๔
The 4th National and International Conference, 2024

เนื่องในวาระครบรอบวันสถาปนา ๔๐ ปี วิทยาเขตเชียงใหม่
On the occasion of 40 Years Anniversary, Chiang Mai Campus

ภูมิพลังสร้างสรรค์ และพุทธนวัตกรรมในสังคมร่วมสมัย

Soft Power and Buddhist Innovations
for Contemporary Society

SBCS

วันที่ ๒๓-๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๗
Date: 23rd – 24th August 2024

ณ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

At Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

PaMiang Sub-district, Doisaket District, Chiang Mai, Thailand

การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการทำงาน ของพระสงฆ์ในสังคมไทย

The Integration of Buddhist Principles with the Work of Monks in Thai Society

ทินกร จูเรื่อน, ประวิชญ์ วันตา, สંગวร สมบัติใหม่, สมโภชน์ ไ้วงษ์
ชนกันต์ ปัญญาวัชรสกุล

Tinnakorn Juruan, Purawich Wanta, Sangworn Sombatmai
Sompoch Wowong, Chonnakan Panyawatthanasakul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

Corresponding Author E-mail: Tinnakorn_msw22@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทำงานของพระสงฆ์ผู้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งในสังคมในฐานะบทบาทผู้นำทางจิตใจหรือจิตวิญญาณ ผู้ที่คอยแนะแนวทางการดำเนินชีวิตอันดีงาม ผู้บำเพ็ญประโยชน์สงเคราะห์แก่สังคม และเป็นการปฏิบัติไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ซึ่งกำหนดให้พระสงฆ์สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน สังคม การส่งเสริมช่วยเหลือเกื้อกูลที่เป็นประโยชน์แก่สังคมเรื่อยมา โดยการนำหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ให้เข้าใจความเป็นจริงของสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลต่อวิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมไทยก็เริ่มเบี่ยงเบนไป สาเหตุเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้พระสงฆ์ศึกษาหาความรู้ในวิชาการสมัยใหม่ เพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมที่ก้าวหน้าได้ และได้มีการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ บูรณาการหลักธรรมะในการพัฒนา 4 ด้าน คือ กายภาวนา สีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : การบูรณาการ, พระสงฆ์, สังคมไทย

Abstract

This academic article aims to study the work of monks who play a significant role in society as spiritual leaders, guiding individuals toward a virtuous life, performing social welfare, and adhering to the monastic discipline (Vinaya). Monks are encouraged to build strong relationships with communities and society, continuously offering support and assistance that benefits the public. The integration of the Four Noble Truths—suffering, its cause, its cessation, and the path leading to its cessation—provides a framework for understanding the evolving realities of society, influenced by advancements in technology and changing social values in Thailand. These changes have motivated monks to seek knowledge in modern disciplines to better adapt to the progressive social context. Furthermore, various activities have been promoted to integrate Buddhist principles into the development of the four aspects: physical development (*kāyabhāvanā*), moral development (*sīladhāvanā*), mental development (*cittabhāvanā*), and intellectual development (*paññābhāvanā*), aligning with government policies aimed at improving the quality of life.

Keywords: Integration, Buddhist monk, Thai society

บทนำ

พระสงฆ์นับแต่ครั้งอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันมีบทบาทเกี่ยวข้องกับชุมชน สังคม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจิตใจและความเป็นอยู่ของชาวบ้านตามความเหมาะสมอยู่เสมอ ภายใต้แนวคิดบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ วัดและพระสงฆ์ดำรงความเป็นสถาบันสังคมที่พร้อมจะเข้ามาแสดงบทบาทเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้ที่ประสบปัญหาหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยพระสงฆ์ควรจะมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมไทยดังนี้ 1) หน้าที่ในการให้คำอธิบายถึงเหตุผล เพื่อให้เข้าใจในเหตุปัจจัยของปัญหาและสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ของคนในสังคม เพราะพระสงฆ์ถูกมองว่าเป็นผู้นำทางปัญญามีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างเป็นกลางมากกว่าคฤหัสถ์ 2) หน้าที่ในการให้การสนับสนุนสถาบันสังคมอื่น เพื่อให้สามารถสร้างประโยชน์แก่คนในสังคม เพื่อให้เป็นคนดีและอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่ เบียดเบียนกัน 3) หน้าที่ในการให้กำลังใจหรือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของพุทธศาสนิกชนในกรณี

เกิดวิกฤต หรือขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ในปัญหาที่ประสบ 4) หน้าที่ในด้านการบูรณาการทุกภาคส่วนของสังคมให้เป็นเอกภาพ ผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีและระบบความเชื่อต่าง ๆ 5) ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมทางสังคม ในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (Technology Application) หรือนวัตกรรมเชิงประยุกต์ (Application Innovation) บนพื้นฐานความพอเพียง

การทำงานของพระสงฆ์เพื่อสังคมด้วยการบูรณาการด้วยหลักธรรม

ปัจจุบันบทบาทการทำงานของพระสงฆ์ขยายกว้างมากขึ้น ในอดีตบทบาทพระสงฆ์ไทยอย่างน้อยทำหน้าที่ 3 ประการคือ 1.อบรมสั่งสอนและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับประชาชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน 2.บทบาทในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน และ 3.มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับภาครัฐ ฉะนั้นการปฏิบัติตามพุทธปณิธานที่ว่า “จรถ ภิกขเว พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์ แก่กุลแก่่มหาชน เพื่อความสุขแก่่มหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก บทบาทของพระสงฆ์จึงมีทั้งบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescription Role) ให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการเผยแผ่ศาสนา บทบาทที่คาดหวัง (Expectation Role) จากสังคมว่าพระสงฆ์ต้องมีความประพฤติดี เป็นผู้ทรงศีล ซึ่งเป็นบทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) แต่พระสงฆ์บางรูปก็อาจมีบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Performed Role) ตามความเชื่อหรือความกดดันและโอกาสที่แตกต่างจากบทบาทในอุดมคติได้ ศาสนาเป็นสถาบันสำคัญของสังคมไทย สังคมไทยมีความผูกพันกับสถาบันศาสนาในลักษณะที่เป็นพิเศษแตกต่างกับชาติอื่นในโลก แม้แต่ชาติตะวันตกนับเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นพิเศษ นั่นคือคนไทยมีจิตใจเอื้อเพื่อต่อศาสนาทุกศาสนาจนกลายเป็นบุคลิกภาพของสังคมไทย ที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้โดยอิสระ และยอมให้ศาสนาทั้งปวงดำรงคงอยู่ในสังคมไทย

ในยุคสังคมที่เปลี่ยนแปลงบทบาทการทำงานของพระสงฆ์ก็ต้องปรับไปด้วยตามบริบทของสังคม เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 32-35) ได้อธิบายแนวคิดของ อัลวิน ทอฟเลอร์ (Alvin Toffler) ที่ได้ทำการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งมีการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของอารยธรรมโลกเหมือนกับคลื่นลูกที่สาม (The Third Wave) ดังนี้

คลื่นลูกที่ 1 สังคมเกษตรกรรม เริ่มต้นประมาณ 8,000 ปีก่อนคริสตกาล เป็นผลมาจากการปฏิวัติเกษตร โดยมีเครื่องชี้วัดความยิ่งใหญ่หรือความเจริญก้าวหน้าของสังคม คือการมีอาณาเขตใหญ่โตที่กว้างขวาง มีพื้นที่สำหรับเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และทำการเกษตรจำนวนมาก

คลื่นลูกที่ 2 สังคมอุตสาหกรรม เริ่มเมื่อประมาณ ค.ศ.1650-1750 เป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีการใช้เครื่องจักรกล มีโรงงานขนาดใหญ่ผลิตสินค้าจำนวนมากเพื่อมวลชน ใช้เวลาประมาณ 300 ปีในการก่อตัว โดยมีเครื่องจักรที่มีความยิ่งใหญ่และความมั่งคั่งของประเทศ คือความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จำนวนแหล่งแร่ธาตุ วัตถุดิบที่มีอยู่และในสมัยต่อมาเครื่องจักรคือ “ทุน” จำนวนมาก

คลื่นลูกที่ 3 สังคมแห่งเทคโนโลยีเริ่มต้นราว ค.ศ.1955 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน จัดว่าเป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการต่อยอดทางความรู้ อย่างสูง มีการพัฒนาด้านคอมพิวเตอร์ เครือข่ายการสื่อสารและการคมนาคม ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสินค้า ผู้คนและการบริการ มีการเชื่อมโยงและส่งอิทธิพลต่อกันและกัน โดยมีเครื่องจักรที่มีความยิ่งใหญ่และความมั่งคั่งของประเทศ คือความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของประเทศและอำนาจในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ขณะนี้ประเทศไทยอยู่ในระยะ “เปลี่ยนผ่าน” วิถีทางเศรษฐกิจและการเมืองหลายต่อหลายครั้ง ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของโลกในศตวรรษที่ 21 หากประเทศไทยไม่มีการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตลอดจนไม่ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนประเทศผ่านการปฏิรูปและการปรับเปลี่ยนอย่างจริงจัง ประเทศไทยอาจจะประสบกับสถานะเสื่อมถอยจากประเทศในโลกที่สองในปัจจุบันเป็นประเทศในโลกที่สามในอนาคตก็เป็นได้ แต่หากดำเนินการปฏิรูปสำเร็จจะทำให้ประเทศไทยสามารถก้าวไปสู่ “ประเทศในโลกที่หนึ่ง” อันเป็นดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) พระราชทานไว้ว่า “เราจำต้องก้าวไปข้างหน้าเสมอ เราต้องไม่ถอยหลังเป็นอันขาด แม้ว่าหยุดอยู่กับที่ก็ได้ เพราะการหยุดก็เสมอด้วยการถอยหลัง” การเคลื่อนจากโลกในศตวรรษที่ 20 มาสู่โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างก่อให้เกิดชุดของโอกาส ภัยคุกคาม เงื่อนไขและข้อจำกัดชุดใหม่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาชุดของขีดความสามารถชุดใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิงใน The Fourth Industrial Revolution นั้น Artificial Intelligence (AI) จะมาแทน Knowledge Worker ถ้าเราตามมันทัน เราจะทำงานร่วมกับมันได้ แต่ถ้าเราไม่ทันระบบ AI จะทำงานแทนเรา เรากำลังอยู่ใน “The Age of Disruption” ดังนั้น ที่มีผู้กล่าวว่า “When Pattern are Broken, New Worlds Emerge” ดูเหมือนกำลังจะเกิดขึ้น ตอนนี้โลกเหมือนอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน (Metamorphosis) เปรียบเปรยเหมือนกับเป็นตัวหนอน อยู่ดี ๆ ก็กลายเป็นดักแด้ ผู้คนอาจจะรู้สึกอึดอัด รู้สึกหวาดกลัวกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่อีกโลกใหม่ (เพราะไม่คุ้นเคยมาก่อน) แต่จะรู้สึกดีขึ้น ความเป็น

ปกติสุขเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ตอนที่เปลี่ยนผ่านจากดักแด็กกลายเป็นผีเสื้อ มี 5 กระแสที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของผู้คน คือ

1) Globalization ที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการเคลื่อนไหลของทุน สินค้าและบริการ ผู้คนอย่างเสรี จนกลายเป็นโลกที่เชื่อมต่อกันอย่างสนิท (Connected World) เกิดการขยับปรับเปลี่ยนจาก One Country, One Destiny เป็น One World, One Destiny

2) Digitization การติดต่อสื่อสารมีการเปลี่ยนรูปแบบจากการสื่อสารกับ Someone, Somewhere และ Sometime เป็น Anyone, Anywhere และ Anytime เรากำลังดำรงชีวิตอยู่ใน 2 อารยธรรมไปพร้อมๆกัน คืออารยธรรมในโลกจริง และอารยธรรมในโลกเสมือน ในโลกของดิจิทัล ก่อให้เกิด Network Externalities ดังนั้น รูปแบบการเติบโตจะไม่เป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์เดิมว่าด้วย Diminishing Return to Scale อีกต่อไป แต่รูปแบบการเติบโตจะเปลี่ยนไปเป็นแบบ Exponential Return to Scale มากขึ้น

3) Urbanization สัดส่วนของผู้คนในเมืองจะมีมากขึ้น โดยในปี 1995 โลกมีคนในเมืองเพียงร้อยละ 30 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 54 ในปี 2014 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 66 ในปี 2050 ดังนั้น วิถีชีวิต พฤติกรรม และปฏิสัมพันธ์ของผู้คนจะเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จะเกิดประเด็นท้าทายชุดใหม่ครอบคลุมทั้งในมิติพลังงาน การคมนาคม การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย อาชญากรรม ยาเสพติด ฯลฯ ซึ่งหากเตรียมการไว้ได้ไม่ดีพอ เมืองเหล่านี้จะกลายเป็น Mega-Slums แต่หากเตรียมการได้ดีพอ เมืองเหล่านี้จะถูกปรับเปลี่ยนไปเป็น Smart Cities

4) Individualization ผู้คนในศตวรรษที่ 21 จะมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น มีความคิดความอ่านเป็นของตัวเองมากขึ้น ต้องการแสดงออกมากขึ้น ความเป็นปัจเจกจะเกิดขึ้นได้ 2 รูปแบบ คือ Collective Individuals และ Contra-Individuals รูปแบบแรกเป็นรูปแบบที่สร้างสรรค์ ที่ผู้คนอยากอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สังคม เกิดเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่ในรูปแบบที่สอง เป็นรูปแบบที่ผู้คนต่างคนต่างอยู่ มองแต่ประโยชน์ส่วนตน เกิดสังคมที่เปราะบาง โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งจะมีอยู่สูง

5) Commonization ในโลกที่ยิ่งเชื่อมต่อกันมากขึ้นเท่าไร ผู้คนก็ยิ่งต้องพึ่งพิงอิงอาศัยกันมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ความเสี่ยงและภัยคุกคามมิได้ส่งผลกระทบต่อประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะ หากแต่ส่งผลกระทบต่อโลกโดยรวม เป็นปัญหาที่ทุกประเทศต้องเผชิญที่เรียกกันว่า “Global Commons” อาทิ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ โรคระบาด การก่อการร้าย ภาวะโลกร้อน เป็นต้น นั่นหมายความว่า จากนี้ไป เวลาสุขประชาคมโลกจะสุขด้วยกัน และเวลาทุกข์ประชาคมโลกก็จะทุกข์ด้วยกันด้วย ทั้ง 5 กระแสดังกล่าวข้างต้น ก่อ

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการดำรงอยู่ 2) การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการดำเนินธุรกิจ 3) การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการทำงาน 4) การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของการเรียนรู้

พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมการพัฒนาแบบองค์รวมนี้ให้ความสำคัญแก่นุชย์ทุกคนเท่าเทียมกัน กลุ่มสตรี เด็ก เยาวชน คนจน คนพิการ หรือผู้สูงอายุต้องได้รับผลแห่งการพัฒนาเหมือนกัน ตามหลักการที่ว่า “ไม่มีใครถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง (Leaving no one behind)” หลักการนี้สอดคล้องกับอุดมการณ์ พระโพธิสัตว์ของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่ว่า พระโพธิสัตว์แม้จะบรรลุโพธิญาณแล้วก็จะไม่ขอเข้านิพพาน ท่านจะอยู่โปรดสัตว์ต่อไป จนกระทั่งว่าไม่เหลือสัตว์ให้โปรดเมื่อนั้นแหละท่านจึงจะเข้านิพพานเป็นคนสุดท้ายการพัฒนาที่ยั่งยืนมุ่งพัฒนามนุษย์ครบทุกส่วน (Whole) ไม่มีการพัฒนามนุษย์แบบแยกส่วนอีกต่อไป สอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ถือว่ามนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนา ดังคำกล่าวที่ว่า “พัฒนาชาติให้เริ่มที่ประชาชน พัฒนาคนให้เริ่มที่ใจ จะพัฒนาอะไรให้เริ่มที่ตัวเราเองก่อน” พระพุทธศาสนาเรียกการพัฒนาว่า “ภาวนา” หมายถึงการพัฒนามนุษย์ แบบองค์รวมเช่นกัน คือไม่มีการแยกส่วนในการพัฒนามนุษย์ นั่นคือมนุษย์ต้องได้รับการพัฒนาให้ครบทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

- 1) กายภาวนา หมายถึง การพัฒนาทางกายภาพ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อม
- 2) สីลภาวนา หมายถึง การพัฒนาทางสังคมวัฒนธรรม จารีตประเพณี การอยู่ร่วมกันอย่างสันติปรับความประพฤติให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยโดยไม่เบียดเบียนกัน
- 3) จิตตภาวนา หมายถึง การพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีสุขภาวะที่ดี การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงด้วยคุณธรรมในการใช้ชีวิต การทำงาน และเมื่อพบอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ
- 4) ปัญญาภาวนา หมายถึง การพัฒนาด้านปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

องค์ความรู้จากการศึกษา

การทำงานของพระสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับให้ทันกับความยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผสมผสานกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและสังคม อาจมีข้อจำกัด อุปสรรคในการทำงานของพระสงฆ์โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาให้ได้รับการพัฒนาทางจิตใจและสามารถพึ่งพาตนเองได้

สรุป

การบวนการทำงานของพระสงฆ์ในปัจจุบันคำนึงถึงการช่วยเหลือเยียวยาความทุกข์ของมนุษย์พระพุทธเจ้าจึงวางรากฐานให้กับพระสงฆ์ว่า “จรธ ภิกขเว พุทฺชนหิตาย พุทฺชนสุขาย โลกานุกมปาย” แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์ เกื้อกูลแก่มหาชน เพื่อความสุขแก่มหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก และตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อ 4 บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 2600 กว่าปีแล้ว ได้แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทอันสำคัญยิ่งในสังคมในฐานะบทบาทผู้นำทางจิตใจหรือจิตวิญญาณและทางกายภาพ ผู้ที่คอยแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และผู้บำเพ็ญประโยชน์สงเคราะห์แก่สังคม พระสงฆ์จึงได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย สถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงการทำงานของพระสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับให้เท่าทันกับความยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง บริบทของสังคมโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผสมผสานกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและสังคม อาจมีข้อจำกัด อุปสรรคในการทำงานของพระสงฆ์โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาก็ได้รับการพัฒนาทางจิตใจและสามารถพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีทำงานของพระสงฆ์ โดยการนำหลักธรรมมาปรับใช้เพื่อช่วยเหลือสังคม ทั้งด้านการสงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน
- 2) ควรมีการปรับปรุง เพิ่มเติมบทบาทการทำงานของพระสงฆ์/ แก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย
- 3) พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในการทำงานกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคมให้มากขึ้น เพราะพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับผู้ที่มีความทุกข์ และต้องมีรูปแบบการทำงานต้องเป็นเชิงรุกตลอดจนรู้จักใช้สื่อด้านเทคโนโลยี

บรรณานุกรม

- กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุณีย์. (2550) **สวัสดิการสังคมเพื่อคนด้อยโอกาส : นโยบายว่าด้วยการ
กินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะ
เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543) **คลื่นลูกที่ 5 ประชาชนสังคม : สังคมไทยที่พึงประสงค์ใน
ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซส มีเดีย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). (2562) **ศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
(SDGs)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2546) **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**.
พิมพ์ครั้งที่ 34. มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระมหากิตติ สุจิตโต. (2556) **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของ
ประชาชน ในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขา
สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระมหาयरยง สุรปถุญ. (2557) **กระบวนการวิธีประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน
ของพระสงฆ์ในสังคมไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ พธ.ด. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสันติ ฐานวโร. (2561) **การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ของ
คณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. สาขาวิชาพระพุทธ
ศาสนา. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.